

svištva. I na višem mjestu uvidjelo se, da su Talijanski Spljetu samo kričali, koji se utapaju. Gimnazija i realna spljetska ima biti hrvatska — reko je car i kralj lani. Talijančić hoće da pobesni. Silje i njekakve spomenice, hoće radje njemačke neg hrvatske škole. Psuje, rize, bljuje, osobito u svom glasilu „Avvenire“. Koprea se. Zamiče kavgu i sa vojnicima. Konačno se protegnu, uzadnu, srsi. Razpustom zastupstva gradskoga, koj se je pr. mjeseca dogodio, zadan je posljednji udarac talijanstvu u Dalmaciji.

Mnoge novine i izvan Dalmacije zanimale su se sa dogodjaji u Spljetu još prije neg bijaše zastupstvo razpušćeno. I „Vaterlandu“ listu u Beču, pisalo se je iz Spljeta pismo. Iz njega vadimo sliedeće crtice, koje moraju i nas Hrvate u Istri zanimati. —

Kratke bi pameti bio, veli se tu, koj bi smatrao posljednje dogodjaje kod nas kao nješto prelazna. Oni su jedno razdobje one borbe, koje se bje izmedju većine narodah Dalmacije i izmedju ostanci narodnosti, koje gospodstvo je pritiškalo oru zemlju mnogo stolecak načinom prokletim. Da načinom prokletim, jer se nijednim izrazom ne može bolje označiti gospodstvo „prejane“ republike, t. j. benečanske, nad Dalmacijom. Grozno se je u Dalmaciji radilo. Duga obala pružala je malo bogatstva. U šumah bilo je doista izvrsna drva za gradjenje brodovah, ali posjedovati Dalmaciju radi materijalne koristi bijaše ništa prema koristi, koju se je u toga imalo, što se je posjedovalo istočnu obalu jadranskoga mora. Da uzdrži taj posjed benetaške vlade glavna svrha bijaše mnoga stoljeća ta, da osiromaši Dalmaciju i da ju uzdrži u vječnoj nevolji. Za siromašnu pokrajinu nitko njoj nije zavidio, siromašnu zemlju bijaše lahko držati za neznačajni sredstvi. Stabla su padala pod benetačkom sjekicom. Gore se je ogolilo, a posljedica bijaše siromaštvo i nevolja. Na ogoljenu obalu teško se je tko izkreivao, tudjinci nisu marili, da osvoje opustošenu pokrajinu. Zavisitnim i pozornim okom pratila je „Venecija“ posljedice svoga načina vladanja. I silom suprotstavila se je, ako je vidjela, da bi mogla i za hip svanuti bolja vremena za tu siromašnu zemlju. Zloglasan je list u povjesti Venecije onaj na kojem se čita, da je ona dočuvši, da se blagostanje narodnje povećava radi nečestih provalah turskih, dala nalog, da se razvidi, nebi li se tu pogibelj odstranilo s izpijenjem i iztvaranjem ročakah i ulikah. Ako je već to zazorno, da se najme priče blagostanje pokrajine, okrutno je upravo, da se narod umno zatire i da nu se preči amni razvoj. Stroge kazne bile su prepisane za one, koji bi bili htjeli širiti nauku medju stanovništvom hrvatskim. Mljetčanin jedan bio je naučio ustrojiti tiskaru u slobodnoj republici dubrovačkoj. To se je smatralo revidajstvom, i zaplenilo mu se sva dobra u Mljetih. Kukavnim stanjem, umnim siromaštvom, postojanim pritiškom takove vlade postali su Hrvati Dalmacije pravi heloti, što se je najbolje tim označilo, da se jih je zvalo kvari, što znači robovi ili suznji. Nasproti tim siromašnim šćavom stajalo je gospodstvo gradjanah. U gradovih živili su plemići mljetacki stičeni političkom i nepolitizmom. Radilo se je birokratičkim ustrojem stvorenim svemogućom vladom. Gospodovao je benetački trgovac i obrtnik „sa spekulacijami uzurajskimi“ ili lihvarskimi. Način življenja talijanski, običaji benetački, sinoca u spolnom uživanju bio je biljeg dalmatinskih gradovah, k kojim se je seljak sa strahom približavao, jer mu je odasvuda grozila oholost gospodjućih gradjanah. Naobrazba koja je evala u gradovih na otali nije nit malo koristila

narodu Dalmacije, koj se je napokor osvjedočio, da ga velika jaz ili jama dieli od one gospode, koji su se rugali njegovu jeziku i njegovim običajem, ali i tustili njegovom potom. Konačno počela je pucati zora bolje budućnosti. „Venecija“ pade i malo za tim uze siromašnu pokrajinu orao austrijski pod svoja dva krila.

Bolja vremena riešila su narod okovah, u kojih bijaše stolecak okovan. Dignuti propali narod da ljudski živi, vidati rane kukavne prošlosti, otvoriti mu zdrava vrela naobrazbe i znanja, koja mu bijahu Venecijom uvijek zatvorena, pomoći i ojačati duševno i tjelesno narod u Dalmaciji bijaše uvijek program gospodstva austrijskoga u ovoj pokrajini.

Posao koj je Austrija poduzela bijaše veoma težak; predboka, preneizlječiva bijahu zla: nebijaše nade, da će se u kratko vrijeme nadomjestiti ono, što se je stolecak zanemario. Pod zastitom dobro nakanah namjestnikah počeo se preporodjaj, koj, ako i ne tako brzo, a ono će se ipak dovršiti. Iz helotah mljetackih stvorio se narod sviestan sebe. Oslobođen robstva nastoji da zadobije ono, što je zanemario krivjonom ne svojom neg mljetackom. Koliko se je ljubezno pobrinula Austrija za Hrvate Dalmacije, toliko se je brinula i za svoje nove podložnike, koji govore talijanski, Austrija uzdržala je ovaj birokratički aparat, u kojem je od starine živila skoro polovica gradskih stanovnikah. Sa vjerskom pobornom gajila je običaje i jezik talijanski. Kako je pako rastuću razvoj Hrvatah pokrajine i njihova jezika zahtjevao dužno počitovanje; tako se je malo po malo uveo narodni jezik u škole i u urede. —

Sljedeći opis najnovijih dogodjajah, koji nas toliko nezanimaju, i koje smo bar spomenuli na početku ovih redakah.

Hrvati Dalmacije znadu najbolje, što je vlada austrijska za njihov razvoj učinila. Mi Hrvati u Istri čitimo i danas, što se za nas razvoj čini.

Pročitajmo dva tri puta, i dobro zapamtimo ove rieči, što jih je pisao dopisnik bečkoga lista. Istra je i danas prava slika i prilika one Dalmacije, koja je toliko žubkih doživila od Benetačke i od njezinih ostanakah u gradovih, al koja se jih je jur prilično oslobodila. Zapamtimo si dobro što je Mljetacka s nas učinila. Tim imamo pri ruci uvijek oružje, s kojim odbijati one naše neprijatelje, kojim su uvijek gura usta hvale na mljetacku vladu, koji se dapače ponose, da od nje potiču.

Oni spekuliraju lihvarstvom, oni nam groze svojom ohološću, oni preziru naš jezik i naše običaje, oni se tuste. Zar da se mi za uvijek tresemo pred njimi?

Ugledajmo se u našu braću u Dalmaciji. Udarimo drugu modu. A prosimo, neznamo koga nego vladara, da nas postavi pod zaštitu dobro nakanah namjestnikah.

Škole u Istri

na svrsi školske godine 1877-78.

Broj školah u pojedinih kotarih erpljen je iz „občega izvješća odbora saboru pokrajinskome krajiške grofije Istre o njegovom djelovanju posle zatvorenoga zasjedanja godine 1878.“ i to iz priloga br. 20. Tu je zabilježeno, koliko je školah u pojedinih kotarih i sa koliko razredah. Nje zabilježeno nit gdje su t. j. u kojih mjestih, nit sa koliko razredah gdje, nit koji je učevni jezik u pojedinim. Nastojasmo popuniti to djelomice iz „Guida schematici istriana — almanacco per l'anno 1880“, djelomice iz toga, što smo saznali od

vjerodostojnih osobah ili što smo sami vidjeli. I brojeve stanovnikah, što smo jih mećali kod pojedinih obćinah, erpili smo iz rečenoga istarskoga koledara. Narodnošte opazke potiču od osobah, koje su sa samim narodom obćile. Svote iztjeranoga i neiztjeranoga pokrajinskoga i škotskoga nameta uzete su iz istoga izvješća pokrajinskoga odbora —

1.

U političkom kotaru koparskom.

2 muzke sa 4 razreda, u Kopru talijanska, u Piranu talijanska.
2 muzke sa 3 razreda, u Miljah talijanska, u Izoli talijanska.
2 ženske sa 5 razreda, u Kopru talijanska, u Piranu talijanska.
2 ženske sa 3 razreda, u Miljah talijanska, u Izoli talijanska
3 mješovite sa 3 razreda, u Buzetu talijanska, u Dolini slovenska
9 mješovite sa 1 razredom.

Od deveterih posljednih sedam jih je slovenskih i to u Rimanjah, Boljuncu, Klancu, Ospu, Pasjojavsi, Kubedu, i Svetmarju; u jednoj, u Draguču nije još nit sad ustanovljen učevni jezik, medju tim podučaje čovjek nepoznavajući hrvatskoga jezika, kao devetu je valjka sl. zem odobor brojio školu u Roču — koliko znamo neima tamo učitelja, otkad župa kapelana neima. (U izvješću školah za god. 1878-79 ima 11 jednorazrednih mješovitih školah u kotaru, a medju njimi kao nove jur zabilježene u Boljuncu i Svetmarju. (Gdje bi još dvie bile, mi neznamo.)

Opazamo, da [se pod mješovitimi skolami one razumjevaju, gdje muzko i žensko zajedno školu polazi. U takovih višerazrednih ima učevnih silah muzkoga i ženskoga spola.

Da bude pregled čim točniji i jasniji, povirmo po sudbenih kotarih u pojedine obćine.

1. Sudbeni kotar koparski.

Koparske obćine stanovnici (10000) su Talijani velikom u Kopru; Slovenci, u koparskoj obćini, kao i u Pobegih, Cezarih, Brtokih, Slovenci nejmaju nikakve škole. Talijani dvie sa devet učiteljskih silah. (Škol. god. 1876-79 prirao je jedan učitelj na školi koparskoj.)

Dolinske obćine stanovnici (9000) su svi Slovenci i to u 28 selih i sećih Imadu jednu trirazrednu mješovitu školu, Dolini i četiri jednorazredne u Rimanjah, Boljuncu, Ospu i Klancu.

Miljske obćine stanovnici (blizu 4000) su Talijani u Miljah (Muggia), Slovenci u Hrvatinih, u Plaviji i još drugod raztrešeni. Možda vise je Talijanah, nego Slovenacah. Talijani imadu 6 učiteljskih silah, Slovenci ni jedne.

Pomjanske obćine stanovnici (blizu 6000) su svi Slovenci, u 33 selih i sećih. Imadu jednu, jednorazrednu mješovitu školu u Svetmarju (Mante); jednu pomoćnu, u Marezigah;

Pasjevasanske obćine stanovnici (blizu 6000) su svi Slovenci, u 19 selih i sećih. Imadu dvie, mješovite, jednorazredne škole, u Pasjojavsi (De-kani) i Kubedu. —

2. Sudbeni kotar piranski.

Buzetske obćine stanovnici (14000) su skoro bez iznimke Hrvati. Kakvih pet sto ljudih talijanski govorećih, al i hrvatski znajućih, ima u Buzetu (Pinguente) i to ima samo činovnikah, koji hrvatski neznadu. Hrvati stanuju u 65 selah, medju njimi i dosta velikih. U Buzetu je talijanska, trirazredna, mješovita škola. U Draguču jednorazredna sa još posve neustanovljenim jezikom, al sa Talijanom učiteljem. Hrvatska škole neima nit jedne. A Lanišće u pr. su ju jur zelle imati.

Ročanske stanovnici (oko 3000) su Hrvati osim koje karinjelske obćitelj u Roču. Stanuju u 10 selah i sećah.

Od kad nejma Roč kapelana čini se, da nejma nit tu škole. Te je čela obćina bez ikakve škole. —

3. Sudbeni kotar piranski.

Piranske obćine stanovnici (17000) su Talijani u Piranu. Hrvati u Sandriji (Salvore), Sv. Petru, Kastelu, Novojvas i drugud. Talijani imadu dvie škole sa 10 učiteljskih silah. Hrvati brojevi u tisuća nejmaju ni jedne škole.

Izolske obćine stanovnici (5500) su Talijani u Izoli, Hrvati il Slovenci u okolici i u Kurtah (Corle d'Isola). Talijani imadu muzku i žensku školu sa 4 učiteljske sile. (U Kurtah je pomoćna slovenska). —

Koparski sudbeni kotar ima 25 učiteljskih silah: 15 za Talijane, 10 za Slovence.

Buzetski sudbeni kotar ima 4 učiteljske sile, sve za „Talijane“.

Piranski sudbeni kotar ima 14 učiteljskih silah, sve za Talijane.

U cilom političkom kotaru placu se za Talijane 33 učitelja ili učiteljice, za Slovence 10 učiteljah ili učiteljicah, za Hrvate nit jednoga učitelja nit učiteljice. Sve višerazredne, osim doljanske, su talijanske. Višerazredne su obćino i višega reda. Učitelji školah višega reda dobivaju veće plaće. —

Pokrajinskoga i škotskoga nameta iztjeralo se 1878. godine;

u sudbenom kotaru koparskom: 7545 for. buzetskom 3104 „

piranskom 5757 „

Neiztjerani zaostatak toga nameta iznosio je iste godine:

u sudbenom kotaru koparskom 29168 for. buzetskom 8635 „

piranskom 52184 „

Pokrajinski i školski namet plaćaju nesamo Talijani nego i Hrvati i Slovenci. U plaćanju toga nameta nezaostaju samo Hrvati i Slovenci, nego i Talijani. Za školske zgrade i stanove učiteljah i učiteljicah troše nesamo Talijani, nego i obćinari hrvatski, koji nejmaju nikakve svoje škole. (Stidi)

DOPISI.

iz Tinjanščina.

Zalostnim srcem razstasmo se sa nezaboravnim našim gospodinom kapelanom Sumberecem; suznim okom pratili smo njegov odlazak na Volesko zelemu sretno put. Zalostnomu i razstuzenom srden treba uljehe, i zato moramo da se tjesimo, moleć se Begu da nam dade vriedna mu zamjenika. Kroz četiri godine i nešto vise svoga boravka u Tinjanu, nije stedio truda akoprem boleležljiv, da podučei i oplemeni srca zupljanah kršćanskim naukom, i drugomu kršćanskimi krepostimi. Nezaboravne biti će nam njegove propovjedi, koje su mnoga trdokorna srca omeksale i sa krivoga na pravi put svratile. Nabavljao bogoljubne knjige, dielio jih mladim, koji bi znali koliko čitati, a koji nebi znali nastojao bi u nedeljne dane da jih kod sebe nauči koliko čitati i pisati. Nabavljao i druge korisne i poučne knjizice, dielio jih siromasnim besplatno znajući da se jedino knjigom može zapušćen puk osvjestiti te doći do blagostanja. Bio otac sirotah, odklikovao se lauske gladne godine svojom blatovornom rukom, i neumornim trudom o dieljenju hrane po hrvatskom odboru pazinskome ovamo poslao, da utare suze siromahz skapajućeg od glada i kobne nevolje.

Na sva dobročinstva i darove primljene u zadnjoj njegovoj propovjedi, moramo da se odužimo, a čemo reći s njim: nimanu ni srebra ni zlata, nu mjesto ovoga, moliti ćemo se Bogu da se udostoji Svemoguću uzdržati sa još još mnogo godine u dobrom zdravlju sebi na čast, domovini na korist, a vjertnikom na utjehu.

Opetujem, dao nam Bog vredna mu zamjenika, a dokle nadamo se da će nas gospodin župnik, braniti, zagovarati i napuštivati, da da neće zaharaviti da je i on hrvatske matere sin i pastir hrvatskoga puka. Bog mu bude u ovom svagda u pomoć.

Pogled po svijetu.

U Trstu 15. prosinca 1880.

Carevinsko vijeće da će se odgovoriti dne 18. tekućega. Ministar financija Dunajevski razložio vijeću novčano države stanje. Vijeće je prihvatilo zakon o porezu i o novčanju. Njemačka je stranka glasovala proti traženju pobiranja poreza iz novčaka. Češki zastupnici odlučno išeu, neka se izpune narodne želje glede jezika u školi i uredu. Zato se govorilo, da će odstupiti ministri nastave i pravosudja; al sad je opet sve omuklo, po kao da će se učiniti Čehom po volji. Govorilo se i o odstopu Taalca, al to nije nego snivanje Njemaca. Njemačka je stranka podostrija vijeću predlog, neka se njemački jezik proglašni državnim jezikom. Taj predlog bude izručen dotičnu odhodu. Ona vjest, da će se razširiti izbornno pravo, kao da ima nešto u sebi. Čuje se, da će o toj stvari biti učinjena vijeću dva predloga: jedan o sveobćem, a drugi o širem izbornom pravu. Ovaj posljednji da lahko da bude i prihvaćen.

Odštora je njemačka stranka demonstrativno slavila ljetnicu pokojnoga cara Josipa II., zato ni crkva ni njemačka plemena nepristaje uz tu slavu. Niemcem je stalo, da tim protestuju proti crkvenim i narodnim pravcima; a crkvi i narodom da prosvjeduju proti tim njihovim težujam. Eto kako se i mrtvi sazivlju, gdje već živi nepomažu. Ali ako i jest pokojni car Josip dao njemačkom jeziku onu prednost, koju i sad uživaju u državi; dobro bi bilo, da se Niemci sjete, kako je dugo i dugo vremena bio neodlučan, da li će tu prednost dati njemačkomu ili češkomu jeziku. Što bi sad Niemci radili, da se bude dogodilo ovo drugo? Iz toga se vidi, da je slavensko pleme i onda nešto važilo u državi; a kako li nevaži sad, poslije sto godina! iza tih dogodjajih: Iz Ugarske ništa nova. Hrvatski ban grof Pejačević i vojnički zapovjednik barun Filipović da su bili pozvani u Budim-Peštu, jer da se po želji kraljevoj ima što prije izručiti bivša Vojnička Krajina materij zemlji, kraljevini Hrvatskoj.

Prošlog se tjedna razislo evropsko ratno brodolovlje, što se ono teške mjesec zajedno ljujalo u Kotorском kanalu. Grei su se nadali, da će poslije toga doći njim na pomoć; ali nekoje su vlade jedva dočekale, da se razvrgne ona tobože evropska sloga. Engleska sad predlaže, neka se sastavi kao nekakvo međunarodno evropsko sudiste, pak neka rješiti grčko pitanje, kako će bit pravo Grkom i Turkom. Izbori su u Srbiji izišli po volji vladinjoj. Nova skupština da će se otvoriti dne 20. tekućega. Prošlog se tjedna sastala tako zvana dunavska komisija, što ima urediti sdogovorno med Austro-Ugarskom i Balkanskimi knezevinami plovitbu po Dunavu. Englezi su jako zabrinuti, jer se primiče sve bliže onaj trenutak, gdje će morati ovako ili onako učiniti konac nemiru, što se užignjeo u Irskoj. U Francuskoj komonardi sve smelje dižu glavu. U Pruskom saboru u Berlinu doslo je do bućnih neretah med strankami, od kojih jedna stoji uz Židove, a druga proti njim. Čudno je da Katolici, što gledaju sa strane tu buku, zahtievaju od vlade barem onakvu slobodu, kakvu uživaju Židovi. Al im se na to odgovara, da oni slušaju oblast, koja sjeli izvan Njemačke, najme Papinu u Rimu. Dakako da slušaju, jer da nešlušaju, nebi bili ni

katolici. A Židovi, nešlušaju li i oni svi i svuda oblast predsjednika Židovske alijanse ili saveza, što sjedi u Parizu?

Ruski se car vratio iz Livadije u Petrograd. Čuje se, da nišli vladu izručiti sinu, pa onda da će biti u Ruskoj bolje. Ovih danah će se sastati u Madridu tako zvane Kortes ili španjolski sabor.

Franina i Jurina.

Fr. Kamo vruga si se spravit Jure, da te nije bilo tako dugo vidjeti? Ju. Sam bit u Labinju. Fr. Moras biti jedao veliki gospodin, kada vavek putuješ! pojmeji mu, da se tamo dela?

Ju. Ča ni si stitl 'Slogu' ? Fr. Ča ? Ju. Da će sada delati hrvatske škole u sr. Nedilji i u drugih plovanijah labinskoga Dekanata, pača da će se labinska gospoda za to čuda brigati. Fr. Nobude nis, bi bilo pravično, ma... ča ni si čal govoriti niš od nekoga gospodina? Ju. Ja ne, ki vranača more to biti? Fr. Govoro da stoji... čekaj nu, pasja para sam pozabiti. Mi se vidi u sv. Nedilji, ma... da bi drugje...? bašta, za pravo ne morem ti sada reći. Ja no poznam ni njega nit njegov rod, ma potidaju da neumi još lipo rečadu olud. Ju. Ma je ča vridan? Fr. Ja nisam ga nikada čal imenovati; morebit da je, ma mani se vidi da ni on nit gospoda labinska nečo se za hrvatske škole bit uti. Oni ti imaju drugo po glaci... Ju. Tako je to!... Viš vruga, ma sam bil ja malo bedast!

Za potresom postradale Zagrebčane.

Usljed našega zadnjeg poziva darovali su u tu svrhu sljedeća p. n. gg.: Ildošić Mate župnik u Sv. Lovreću f. 2, Kastelec Josip župo uprav. u Gradini f. 2, Suran Simo f. 1, M. S. S. f. 2, Velikonja Barbara f. 1, Pomazan Ivan novč. 70, Defar Simo f. 1, Filipčić Mate novč. 79, Simo Kuzmanić iz Tinjana i 2, Gjuro Vučković trg. agent u Trstu f. 5, Pop Petar Flego u Trstu f. 5, Pop Ant. Karabaić u Trstu f. 5, Vjek. Spiničić f. 5, Jakov Sila f. 2. Sljedeće dobismo od odbora u Podgradu (Castellnuovo): Vitez A. Vieco f. 20, Brečotnik f. 5, Jenko f. 5, Poklukar f. 2, Jelusić f. 2, Agapito f. 1, Trobic f. 1, Priorol f. 1, Stiza f. 1, Rivariz f. 1, Flegl f. 1, Zajec f. 1, Markić f. 1, H. Brečotnik f. 1, Pipp f. 1, Kreiser f. 1, I. Bubnić f. 1, H. Penoja novč. 60, M. Perc novč. 30, I. Batinar novč. 20.

Književne vesti.

Mladi Hercegovac ili Kolodar hercegovski novi i stari za prostu godinu 1881 (godina II). Mostar tiskom Dom. Franje Miševića. Dobili smo ovaj dosta dobro uređeni Kolodar za pregled, te želimo da se što više u onih krsnih krajevih raširi a i drugdje nebi to došao.

Triester Tagblatt. Pod ovim naslovom izlaze počam od 9. o. mjeseca orđe u Trstu dnevno u 4 sata poslije podne novise na njemačkom jeziku. I ova novina zaslupt će pomirljivu politiku, bašt će se i po mogućnosti i u hrvatskim stvarim, što može držati i novinu u njemačkom jeziku taj nek se slobodno predbroji u Trstu Administration, Via St. Caterina N. 1., na mjesec stoji f. 1.30, na četrti godinu 3.00.

Triština. Orako se zove novina, što je počela izlaziti 1. decembra 1880 u Beču u formatu drugih velikih novinah bečkih. Ovo je list koji po prilici zastupa politiku desniju u carevinskom vijeću to koja tekl, da se mir učini med narodnima. Mi mekamo ovaj list tople preporučiti onim, koji drže koje bečke novine. Izlazi dva puta na dan a stoji za provincije mjesечно f. 1.60 ili na četrti godišnje 4.50. Predbroji se međa: Administration "Tribüne", Wien, IX., Hirtlgasse 5.

Različite vesti.

Promjene u tršćanskoj i koparskoj skupiji. M. e. g. Ivan Vrančić, dosad uprav. župe na Vrbu, je dobio kapoaničku investituru iste župe. M. e. g. Franjo Matičić, dosad kapelan u Predloki, je imenovan župnik u Boljunu; a za kapelana u Predloku dolazi dosadnji kapelan u Dragi e. g. Zlatkoar. Č. g. Maria Semberac-Sote, dosad kapelan u Tinjanu, ide u istoj službi na Volosko.

Imenovanje. Gosp. Teodor vitez Rinaldini dosadnji sarjetnik imenovan je dvorskim savjetnikom kod tršćanskoga namjestništva.

Iz Mošćencah doznajemo, da su ondje dne 3. decembra izgorile dve kuće siromasnih seljaka. Nesmotranost bila je povodom tonu požaru. Iduć na večer sparat metnuše na ognjišće, gdje je još bilo žeravica, mokra drva, da se osuše, kad se u noći upale te najednom bilo sve u plamenu i susjedova kuća a ljudi se djeca još u pravi čas spasiše. Pazite da nemeđete kroz noć drve na ognjišće a i neposabraniv žeravice.

Bugarli na zagrebačkoj preparandiji. Prije nekoliko gošinab naobrazili su se već četvorica Bugara na zagrebačkoj preparandiji, koji si svi u svojoj domovini osvjetlaše lice, to zauzmiđu već ondje svi znanija mjesta. To, pak u obće dobar glas hrvatskih srednjih škola, na kojih se već više mladičah naobrazilo, potaknu direktora za prosvjetu u Istočnoj Rumeliji (južnoj Bugarskoj) gosp. Gruvera, te sada posla na zagrebačku preparandiju 11 darovitih mladičah, da se naobrazu za učitelje pučkih škola. Medju njimi su i dvojica rodom iz Macedonije. Svi svrššo malu realku koje u Plovridu, koje u Sitruu, a jedan gimnaziju u Bolgradu (u Besarabiji), te imadu svi vrlo dobra svjedočbe. — Gosp. Graev upravio je dva preporučna pisma, jedno na press. predstojnika dra. Mubića, a drugo na predsjednika hrv. pedagog.-književnoga zbora g. Stojanovića, u kojim preporuča, da se sbor za mladu Bugardač nauzma, da bude primljena u zavod i dobro smještena, izjavljujuć, da goji najveću nadu, da će braća Hrvati, koji su uvijek častice simpatije pokazivali za bugarski narod, i ove mladiče lipo primiti i učiti, da se od njih uzgoje čestiti pučki učitelji. — Koliko je rumeljskoj vladi stalo do važnih pučkih učiteljah, dokazuje i to, što je svakomu od ovih mladičah dopitala godišnju podporu od 600 for. — Tako se radi za pučku prosvjetu; živila braća Bugari!

Najdulji most cielega svieta je novi most preko rijeke Volge u Ruskoj, koji je sada svrššo. Taj most je dug 690 ruskih ruskih saznanjah (1 saznanj ima 2.1335 m.). Počeli su ga zidati godine 1877. na dan 17. augusta i stoji 4,630,000 rubaljah. Porabili su 409,000 pudah željeza. Načrt toga mosta pošće od prof. Belevovski.

O ceremonijalu za vjenčanje carevića Rudolfa javljaju „D. Zigu“ sljedeće: 15. veljače, u 10^{1/2} sati prije podne sakupit će se muško dvoranstvo i dvoranke u glavnoj gali u augustinskoj dvorskoj župnoj crkvi. Kada bude sve pripravljeno, oglasit će caru crkvenu službu vrhovni dvornik, na što će se monarh sa članovi svoje obitelji i gostori odputiti iz nuzdržih odjez kroz appartemente, na kojih će biti razmješteni strielci i ugarski tjelesni stražari u krasno uređeni i razsvjetljene hodnike stono vode u crkvu. Prohod, koji će učieni u augustinsku crkvu kod dvostrukih vrata naproti propovjedanići preko sagori pokritenih stuba biti će ovako sastavljen: Iva dvorska vojnička pisara, sestero plemčadi, stolnica, c. k. komerciel, tajni sarjetnici, vrhovni dvorski učitelj, nadvojv. de i nadolši strani princievi, praćeni stojimi vrhovnimi dvornici, car, na desno mu carevica-nasljednik Rodolf, na desno oroga belgijski kralj Leopold, praćen vrhovnimi dvornici, zatim kapetanom tjelesna straža trabanta i prvim carevim glavnim poboćnikom; princeza Stefanija, na desno joj carica na liavo belgijska kraljica Marija Henriola; zatim sljede ostale gospeje carske obitelji Skulove vladarica nose u nuzdržih odjah vrhovne dvoranke, a od tajne vijećnice do crkve plemčad. Za slinbe plemčadi sljede vrhovne dvoranke svoje gospeje. U sobi trabanta pridružit će se strielcem i ugarskoj tjelesnoj straži trabanta kao nazgredna pratnja. Prohod zaključuju dvorske gospeje. Došav u crkvu odputit će se stolnici, komercioni i tajni učah na svoja mjesta. Crkva biti će odienuta crvenim, statom obrubljenim damastima na stuporih i poboćnih stozah, na svjetioničkih gorit će do 2000 svjetla. Zaručnici, kada uoiđu u crkvu, biti će pozdravljeni svukom trubalja i izambasa Kardinal knez-nadbiskup Kutschker dočekati će zaručnike sa Asperges. On će se po tom odputiti za svjetioničkom asistencijom k velikomu žrtveniku, gdje će se u obih strana žrtvenika i uz sakratuju poročati pozvani crkveni glazari i sar kler. Zaručnici pristupit će k stolujećem post velikim žrtvenikom klerala, kamo

će zaručnicu pratiti njezina i zaručnikova mati. Po tom će obadvie gospeje i ostali prisutni otići na svoja mjesta. Prva pratnja zaručnika postavit će se iza njihovog klečala. Dok bude kardiel knez-nadbiskup svietio na zlatnoj ždielici težeće žanibene prstene, čavit će zaručnici kratku molitvu. Zatim će se na poziv dvorskoga obrednika odputiti na podnožje velikog žrtvenika; na desno carevica-nasljednik, na liavo princeza Stefanija, svakoga od njih pratit će njegov vrhovni dvornik. Kardinal-nadbiskup držat će zaručnikom govor, a zatim stavit obična pitanja najprije zaručniku, zatim zaručnici. Pošto odgovore na pitanja, uručit će kardinal svjetibene prstene na zlatnoj ždielici mladencem, koji će si ih međusobno staviti na prste. Zatim pružit će si ruke, na što će crkvena glava blagosloviti savez prema crkvenom ritualu. U taj čas izpalit će se 21 top, a bataljon pješaca, koji će stojati izvan dvora, opalit će iz pušaka jednom salvu. Mladenci povratit će se po tom k svojemuo klečalu. Kardinal sići će preko stuba i obaviti klečec kod vjenčanja običajne molitve; uz to će i svi nazočni klečati. Zatim će se zapjevati Te Deum, koji će pjevati dvorska kapela. Čim bude ovo pjevanje dovršeno, zapjevati će dva dvorska kapelana Benedictum Patrem. Kardinal molit će oraciju i podieliti sa žrtvenika pontifikalni blagoslov. Zatim će kardinal poći do sredine svjetilista, gdje će se kler pojedince pokloniti mladencem i Veličanstvom. Carevica Rodolf i princeza Stefanija podignut će se i vratiti sa Veličanstvi i ostalom gospodom uz svrku trubalja i talambasa u carski dvor. Poslje toga poklonit će se u 1 sat poklisanji, poslanici, i njihore gospeje, generalitet i častnički sbor.

Javna zahvala.

Tekom ove godine Preč. G. Ivan Črneić Kanonik Sv. Jerolima u Rimu poslao na nas f. 100 da razdielimo siromahom ove obćine. Mnogu szienu s otim otro, mnogu nevolju odagnao; al se i mnoga molitvica pobožno i skrušeno za Njega izrekla.

I mi bili uprošteni mnogu mu zahvalnicu prikazati, pak što ne bilo moguće za svakoga napose, to Mu eva za svih ukupno ovime javno izkazujemo.

Dobrinj dne 27. Studenoga 1880.

Anton Kirinčić, župnik, Anton Kirinčić Ivanov, duh. pom. i ravn. učitelj

PRIPISLANO.

Gospodi Obćinarom Creskim u Cresu.

Molili bi Veboslavno Učelnictvo „Naše Sloge“, da bi u svojem list izrolilo nvrstiti koliko sledi.

Nekoji smislenjaci u Cresu uzv rpoljih se, neznanu zašto; nego samo znano, da su to zlobne proskripcije, netemeljite osvade, lažna šaranja.

Nećemo ovime, da branimo pokrajinskoga zastupnika za kotar Cres-Kirk veleučenoga Franju Dr. Colombina; to bi vriedlalo njegovu čast a i naše osvjeđenje.

Njega osvadi melena manjina njegovih izbornika, pristaje današnje Komune (obćine), da je osnovatelj hrvatske stranke a o bok, da mu stoje čitiri tuđja papa. Stvar koliko smjesna, toliko luda.

Mi na to izjavljujemo dopisniku „Cittadina“ a br. 267 od 10 studena i br. 282 od 26:

1) Hrvati grada Cresa i okolna neće nikada dopustiti, da ikoji radi o njih a bez njih.

2) Pogledom na slavizaciju Hrvati grada Cresa i okolna svečano izjavljuju: Došli smo prije Taljanah, živili i cvali bez njih, dok nas dolje lukav laf, koji im prokri put k slobodi i napredku. Tome puku nije od potrebe da ide budkome, da uzpostavi narodnji karjak, on je duboko usadjen u našoj svjesti tekom vekovah.

U ova staka pisma vriedljivo poslušati, nego a kralje ga saslu dati.

3) Da je izvjava dopisnika lažna intriga, dokazujemo najbolje tim, da ono, što mi izjavljujemo, izjavi svietu dopisnik „Slobode“ iz Cresa u dopisu od 26. ožujka a. g. govoreći doslovce: *Hrvati Creski družili se s onima, koji akoprem nisu s njima, istomisljenici, nisu im protivni kao što je naša obćina. Ali to možda nije dobro zvonilo za njihova dušljiva usesa.*

4) Hrvati u Cresu i okolisu više-krat podigoše svoj glas na obranu svojega naroda i svojega prava. Oni zivet u srcu onih, koji jih ostarive: Patricija, Mojzesa i Agapika i ovom sgodom jasno i glasno dokoviku dindušmanom njihova doma; prste k sebi, mi smo vjerni našoj prošlosti i stalnim okom gledamo u budućnost; naš stieg je poštenje, istina i pravo.

5) Hrvati u Cresu i okolisu, neće da ovime pokazuju svoje povjerenje ili nepovjerenje nijednomu, ovi samo time kažu, da su u Cresu i okolisu i da su uvijek pripravnii branili svoje.

7) Hrvati Cresa i okolisa gledajuć dublje u šarenjačke mreže odito izpovjedaju, da neće nikad dopustiti, da nepozvani zapovjedaju narodu, da šarenjačko kumstvo pruža svoju pandžu iznemoglom puku, oni vam izjavljuju svim zarom duše svoje: *ran s tudinom*, odlazite, ako vam je tiesno; svoji simo na svojem.

Bilo Vam na uhar, da se opamettite!

Inteligencija hrvatska u hrvatskom Cresu i okolisu.

Na Cresu 4. Prosinca 1880.

(Sljede podpisi.)

LISTRICA

Gosp. dopisniku iz oćoka Cresa: Neugodno nam je javiti, što nemozemo tiskati vaš dopis, jer prem smo ovdje došli ob istinitosti navedenih činjenica to ipak želimo, da nam nebudete list zaplijenjen i ojedno u protivnom slučaju nebi u danasnjih okolnostih htjeli, da nas tako tuži radi uvredle poštenja. Nadamo se, da ćete nam stvar opisati sasvim objektivno pa budite uvjereni, da istinite činjenice isto tako djeluju kao da jin svojimi nazori podkriepimo. Čete nas valjda razumjeti.

Obit vöskom u Primorju.

Čitamo u bečkoj „Communal-Prese“ od 30. septembra 1880 br. 107:

„Što se tiče voštanoga obrta vrijedna je spomena tvrdka (firma) Alojzje Badar iz Gorice, koji je ovdje (t. j. na gradskoj izložbi) izložio mnogo izvrstnih sviećah u svih oblicih, koji delaze u trgovini. Osobito dobro su ovih fabrikatah sjajno jamde častna odlikovanja, koja je ova tvrdka dobila kod raznih izložbah te sebismo na ovom polju znali tvrdka, koja bi se mogla s njom usporediti.“

X

U „bečkom novom Kaktus“ od 16. oktobra 1880 nalazimo sljedeće:

Tvrdka, čije tezaža u unapredjeranju domaće industrije bijahu u ovoj izložbi duboko pripoznata, je Alojzje Badar sviećar u Gorici, koji je izložio svoje svieće od pölnoga voska u svih vrstih, kako se nalaze u trgovini. Na više izložbah su izvrstni proizvodi ove tvrdke bili sasvim odlikovani, što bje i kod ove izložbe učinjeno.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

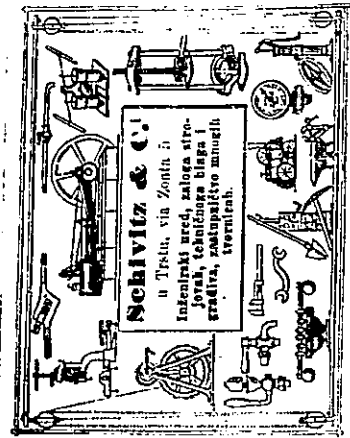
od 1—12. Novembra 1880.

Dan	Ukupno (Ukupno)	Ukupno (Ukupno)	Ukupno (Ukupno)	Ukupno (Ukupno)	Ukupno (Ukupno)	Ukupno (Ukupno)	Ukupno (Ukupno)
1	2.33	2.34	11.74	—	—	—	—
2	2.33	2.34	11.74	—	—	—	—
3	2.33	2.34	11.74	—	—	—	—
4	2.33	2.34	11.74	—	—	—	—
5	2.33	2.34	11.74	—	—	—	—
6	2.33	2.34	11.74	—	—	—	—

Pregled tršćanskoga tržišta.

dne 9. Decembra 1880.

	OD	DO
Vosak primorski i ugarski za 100 kg	105	110
Kafa Portoriko	72	80
S Domingo	62	82
Ris polag vrsti	34	35
Cukar austrijanski	30	35
Cristijs travo buhale (Grisantono)	125	125
Narandže škripanica	3	75
Karube puljčke	12	—
Jeruzalimsko dalmatinske	7	—
Smokve Kalamata puljčke	20	—
Limuni škripanica	14	—
Bezdski ulji masluda pulj. za 100 kg	80	92
Dalmatinske	—	—
Lešajski	27	35
Šiljski	16	16
Plešnica ruska	12	25
ugaraka	12	12
galaska	10	75
Kukuruz (turkijski) ruski ugarski	—	—
Rai	—	—
Jošan	7	50
Zob ugarski	7	8
Pasulj (fabol), polag vrsti	—	—
rebe	11	13
Beb	—	—
Leće	14	14
Oriz talijanski	17	23
engleski (kitajski)	14	16
Vana bosnanska	100	115
merjaka	12	130
arabanska	125	—
istarska	—	—
Daska koralka talijanske	47	90
talijanske	51	70
Orde	10	20
bukavice	7	50
Ulje italij. nlije vrsti za 100 kg	30	60
srbojsko	—	—
srbojske vrsti	—	—
dalmatinske	38	41
istarske	41	—
Kanamo ulje u barilah	13	—
u barilah	16	50
Kala strojarske maske	165	165
sukle valovite anika dalm. i t. bos.	70	100
Janjeće natke za 100 kom.	90	100
dalmatinske	60	93
kozje	65	75
runogv alane	60	65
ruho	35	70
zolja za 110 komaduh, u vrećaru	28	35
Bakalar	23	—
Sardale i baril	12	25
Vitrol modri za 100 kg	26	—
zeleni	—	—
Maslo u barilah	63	89
Lej dalmatinski i nalki	40	50
Selo	40	41
Selo	—	—
Mas (selo rariopljeno)	58	58
Slanina	—	—
Kakije ostilar (100 Istarski)	30	—
Galvici istarski za 100 kg	9	—
Raj natki	8	50
Istarski	12	14
Liše od javorika	—	—
Vlasko strogine (Gripija) s plak	27	48
Mad	30	—
Lamber (labavice od jave: rija)	12	25
Fihal baril od 100 kg	3	75
Cerje (strane)	2	18
Kstram dalmat.	14	14

Prva Istarska TVORNICA VOSKA Sinovah Antona Artusi u Rovinju

nagradjena II. darom na izložbi u Gradcu vidjeć kako sve više raste poraba njezinih voštanih proizvodah te povećav tvornicu pruža svojim konsumentom cijene i pogodbe uz koje se nije bojati konkurencije. — Nudja svoje proizvode (svieće, duplire, svieće bojadisane) I. vrsti (complimenta) po f. 2.20 kilo II. „ „ „ 1.80 „ III. „ „ „ 1.60 „ Bojadisane svieće na ulju 3.—

Tko odmah plati dobije 3% odbitka (skonto), ili pako us četiri mjeseca bez odbitka. Roba slobodna od vozarine do svake željezničke stacije.

Sve navedene vrsti uz cijenu tvornice, nalaze se u zakladah; u Piranu kod g. A. Casali. Pazinu kod g. Mazzarelli & Mizzan. na Rieci (Flumo) kod g. A. Gilardi. Što se tiče vrstnoće moglo bi ju jamčiti mnoge svjedöctva raznih čestitih župnikah i crkvenih upraviteljah i razne pohvale različitih novinah Beča i drugih pokrajinah, nego protivni svakom nekorisnom blebetanju pripuščaju vlastnici svoje proizvode sudu onih, koji će iste rabiti, a placat će se kad bude naröcna pronadjena, da odgovara öbećanju; u protivnom slučaju primiti će vlastnici tvornice naručene proizvode na svoj trošak natrag ili pako će se platiti cijena najzadnje vrsti kao što kod III. vrsti.

Častnim crkvenim oskrbnictvom.

Crkvenimi je zakoni naredjeno, da se u crkvah rabe za službu božju svieće, koje su jedino iz voska. Pošto se pako od nekoliko godina počelo mješati u vosak, koji ima služiti za pripravljanje crkvenih sviećah, mnogovrstni tuk; podpisanii željom, da po crkvenomu zakonu posluži svim crkvenim oskrbnictvom pravimi sviećami iz čista voska, zaprosio je ovdješnju sl. nadbiskupsku kuriju, da bi ona blagoizvoljela nadzrati njegove svieće I. vrsti (I. compimento), koje bi imale služiti za crkvenu porabu. I doista, sl. nadbiskupska kurija primi tu ponudu dekretom od 28. marca t. g. broj 466 ustanovivši posebnu nadzorničku komisiju, koja će uvijek skrbno paziti, da moje svieće I. vrsti (I. compimento) budu baš iz prava čista voska.

Takove su svieće vrijedne svake pohvale, ne samo zato, što su iz čista voska, nego jošte što mirno i po malo gore, nekaplju i nekidaju se, vlastitosu, radi kojih i bjehu odlikovane u raznih izložbah.

Podpisani providjen je uvijek velikom zalogom takovih sviećah svake veličine i debljine, a još k tomu i duplirah, uskrsnih i sijkanih sviećah svake vrsti. A da bude č. crkvenim oskrbnictvom laglje, podpisanii ömit će doe svieće, svim onim, koji ga kakvom naredbom počaste, u najbliznju željenu poštu, il luku i to brzoplatno (franko) i prosto svake vozarine uz cijenu f. 2.50 kilogram (dakle f. 1.40 funt) plativši račun u vrijeme 2 mjesecah, a kasnij m će se isplatom računati 6 po sto god. interesa.

Ako bi öko želio sviećah nize vrsti, lahko ga poslužuju onimi II. vrsti, rećenih „sottana“ po f. 2.20 kilo, kanoti i bielimi III. vrsti po f. 1.80 kilo istom pogodbom kao ödzgor.

Nahodi se kod mene takodjer skladišće križnih putah u oleografiji pozlaćenim i rujavimi okvirim razne veličine po baš spodobnoj cijeni, kanoti i izvrstna tamijana i drugih stvari za crkvenu rabu.

U Gorici (Gürz) mjes. oktobra 1879.

Alojzje Badar

sviećar Sjeminarska ulica broj 125

OGLASL

RIEČ ISTARSKIH HRVATAH Talijanom

i svim na koje spada.

Ponukom članka: „L'Isria ed il nostro confine orientale — Paolo Fambri“ tiskano u „Nuova Antologia“ 1879.

Može se dobiti za 70 novč. kod:

Primorska tiskara na SUŠAKU kraj Rieke (Fiume).

Oglas.

Javljamo našim čitateljem i ostalomu štovanomu öbćinstvu, da smo pomoću „Matice Hrvatske“ dali preštampati iz „Naše Sloge“ u posebnu knjigu, koja u maloj ömniini iznosi preko 380 stranah.

ISTARSKIE HRVATSKE

Knjiga se može dobiti kod Odpravnictva ovog lista po for. 1.— Čisti je dobitak namienjen „Našej Slogi“ i „Bratovščini hrvatskih ljudi u Istri“, zato se nadamo, da ćemo ju razprodati u najkraće vrijeme.

ODPRAVNICTVO NAŠE SLOGE.